

MUZIKINĖS KULTŪROS VYSTYMĖSIS KRETINGOJE IKI XX AMŽIAUS VIDURIO

JUOZAS MICKEVIČIUS

Kretingos muzikiniam kultūriniam gyvenimui nuo pat miesto įkūrimo didelės įtakos turėjo dvaras ir bažnyčia.

Kokį lygį muzikinė kultūra buvo pasiekusi Kretingos dvaro rūmuose, šiandien sunku pasakyti. Iš paskutiniųjų grafo Aleksandro Tiškevičiaus rūmų tarnų palikuonio Vlodo Suchaneko pasakojimų sužinome, kad XIX amžiaus antroje pusėje grafas Juozapas Tiškevičius, tarnavęs karinėse Rusijos kariuomenėse, per atostogas vienam dviems vasaros mėnesiams į Kretingą parsiveždavęs karišką kazokų dūdų orkestrą. Jį sudarė mažiausiai 25 muzikantai, kurie ir rengdavo dvare muzikinius koncertus.

Nuolatiniams pasilinksminimams grodavęs dvaro orkestras, kurį grafas Juozapas Tiškevičius sukviė 1882 metais. Jame buvo 5-8 muzikantai, grojantys įvairiais pučiamaisiais instrumentais. Pagrindiniai dvaro orkestro dalyviai buvo iš Čekijos atvykusių ir Kretingos dvare apgyvendintų penkių čekų (profesionalių muzikantų) šeimų nariai, tarpe jų ir Vlodo Suchaneko tėvas Pranciškus Suchanekas, grojęs orkestre fleita.

Koncertai vykdavo dvaro rūmų salėje arba nuostabaus parko altonoje. Jų klausytis atleidavo dvaro svečiai, tarnautojai ir tarnai, caro valdžios įstaigų Kretingoje aukštesniojo rango tarnautojai.

Dvaro orkestras koncertuoti išvykdavo ir į Palangą, kurioje buvo grafų Tiškevičių vasaros rezidencija.

1891 metais grafiui Juozapui Tiškevičiui mirus, dvaro orkestras iširo, kadangi grafiene Sofija Tiškevičienė nemėgo didelės pramogos ir iškilmingų puotų. Muzikantai čekai su šeimomis išvyko atgal į tėvynę. Kretingoje pasiliko tik Pranciškus Suchanekas.

P. Suchanekas netrukus subūrė mėgėjišką orkestrą, kurio branduolį sudarė Kretingos muitinės ir pasienio sargybos tarnautojai. Orkestras grojo Kretingos miestelyje valstybinių švenčių minėjimuose, gegu-

žinėse, vakaronėse, prie Kalėdinės eglutės. Retkarčiais jis buvo kviečiamas ir į Kretingos dvarą palinksminėti svečius didžiųjų švenčių ir vardynų dienomis.

Pranciškus Suchanekas buvo ne tik geras muzikantas, bet ir puikus dvaro stalius. Jo sukurti ir dekoruoti grafo ir grafiėnės Tiškevičių suoliai ir šiandien tebepuošia Kretingos vienuolyno bažnyčią. Daug darbo jis įdėjo taip pat darydamas herbais popuoštas Tiškevičių šeimos koplyčios-mauzoliejaus duris bei dekoruotus suolus.

Religinė muzika vystėsi bernardinų (pranciškonų) vienuolyno bažnyčioje, kurios vargonai (sudegė 1941 VI 26), kaip XIX amžiaus viduryje rašė Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius, nuo seno buvo garsumo visoje Žemaitijoje. Prie bažnyčios būdavo vargonininkas, kurio suburtas ir vadovaujamas bažnytinis choras giedodavo įvairias giesmes. Dauguma giesmių buvo lotyniškos. Jų turinio paprasti žmonės

nesuprasdavo. Tik vėliau, po poeto Antano Strazdelio mirties, pradėjo giedoti lietuviškai "Pulkim ant kelių..." ir kitas giesmes.

Tie giedojimai vargonams pritariant sugestionavo muzikinę liaudies sąmonę ir todėl šalia bažnytinių giesmių liaudis kūrė savas, širdį paguodžiančias daineles, kurios daugiausiai turėjo alegorinę prasmę. Žemaičių krašte labai populiarios buvo "Plaukė pylė", "Ei, džium džium džium, karklyno žvirblėli", "Pempel, pempel", "Gied volungelė lepos pasakelė" ir kitos dainos.

XIX amžiaus viduryje kūrėsi ir muzikinės orkestrinės grupės. Kretingoje jau buvo žinomi kelių žmonių (daugiausiai keturių), dūdų orkestrai, kurie grodavo bažnytinių švenčių metu, per sutuoktuves ir šiaip per įvairius pasilinksminimus. Iš tokių grupių yra žinomas XIX amžiaus antroje pusėje buvęs brolių Bučmių dūdų orkestras, vėliau — Šleinių, Galdikų ir kitos muzikinės grupės.

Nepriklausomybės metais susidarė palankesnės sąlygos muzikinei kultūrai vystytis, ypač talentingos liaudies tarpe. 1922-1923 metais Pr. Sungaila organizavo Kretingos styginį orkestrą, kuris koncertuodavo Kretingoje, Kretingalėje, Palangoje ir kituose miesteliuose. Jame tarp kitų grojo ir A. Riauchas, po karo buvęs, kaip ir Pr. Sungaila, valstybinio akademinio operos ir baletto teatro simfoninio orkestro artistas.

1923-1928 metais, prie Kretingos progimnazijos veikė dvimečiai mokytojų kursai, kuriuose muziką dėstė vargonininkas A. Baltikauskas, vėliau — Skrickis. Kursų klausytojai buvo subūrę chorą. Iš tuometinių dainuojamų choro dainų buvę choristai prisimena pagal J. Janonio eiles dainuotą "Nelaistykit kapą". A. Vaičiūnas, dirbęs tuo metu Klaipėdoje, Kretingos chorą paruošė pirmajai Lietuvos dainų šventei, kuri įvyko 1924 metais Kaune.

Uždarius mokytojų kursus, muzikinė kultūra daugiausiai vystėsi vienuolyno bažnyčioje, kurios vargonininkas paruošdavo bažnytinį chorą ne tik giedoti religines giesmes, bet ir dainuoti pasaulietines dainas vakaronių, gegužinių ir kitų pramoginių renginių metu. Iš žymesnių choro vadovų paskutiniu metu buvo Dragūnas.

Muzikiniame kultūriname gyvenime aktyviai dalyvavo ir Kretingos šauliai. Prie šaulių klubo susibūrė 12-16 žmonių dūdų orkestras, kuris daugiausiai grodavo šokių muziką. Jam vadovavo žydas Gobsas, Jonušas, vėliau dirgavęs policijos orkestrui Kaune, Račkauskas ir kiti muzikai.

1935 metais Kretingos Pranciškonų ordino gimnazijos (Šv. Antano Misių Kolegijos) kapelionas kunigas Budraitis paruošė gimnazijos dūdų orkestrą ir vyrų chorą, kurie atlikdavo bažnytines ir pasaulietines dainas.

1939 metais į Kretingą ir Palangą perkėlus Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnaziją, Kretingoje pradėjo mokytojauti kompozitorius Eduardas Balsys. Tai gabus muzikas, atskleidęs gimnazistės Elenos Saulevičiūtės ir kitų mokinių muzikinį talentą, turėjęs didelės įtakos Kretingos muzikiniame gyvenime ir pokario metais.

Muzikiniu talentu pasižymėjo ir bažnyčios vargonininkas Vaclovas Pocius, paruošęs keletą bažnytinio ir pasaulietinio turinio koncertų. Po karo jis perėjo dirbti muzikos mokytoju į Kretingos vidurinę mokyklą, kartu mokėsi ir Klaipėdos muzikos mokykloje, organizavo chorą, dalyvavo su jais respublikinėse dainų šventėse.

Įvedus Tarybų valdžią, bažnytinio choro, šaulių orkestro, pranciškonų gimnazijos orkestro ir vyrų choro veikla nutrūko. Atskiri entuziastai bandė organizuoti jungtinį dūdų orkestrą. Visuomenei dažnai pasirodydavo raudonosios armijos dalinių orkestrai bei koncertinės grupės, kurių pagrindiniame repertuare buvo "Katiuša", "Tri tankista" ir kitos to meto Sovietų Sąjungoje populiarios dainos.

(Straipsnio juodraščiui saugomi Kretingos muziejaus Mokslininkų archyve.)

Nuotraukoje: Grafų Tiškevičių koplyčia Kretingos kapinėse. G. Bagdonavičiaus piešinys (pieštas apie 1924 metus, saugomas Kretingos muziejuje).